

Szentgyörgyi László

Restart

Várdi Lázár egykedvűen üldögélt te-nyérnyi konyhájának asztala mellett, az ablakon át az őszbe forduló tájat bámulta, miközben szokásos napindító szertartásként kávéját szürcsölgette. Az elsőt, különösen amióta leszokott a dohányzásról, rendszerint azonnal követte a második is. Az asszony figyelmeztetését, hogy vigyázzon a vérnyomására, tüntetően elengedte a füle mellett.

A kávézás ideje alatt nem figyelt semmire, hagyta gondolatait zabolázatlanul vágtatni. El is kalandoztak azok sokfelé, ő meg kitartóan loholt utánuk. Gondolatban, persze. Kedvenc időtöltése, szórakozása – ez idő szerint egyetlen foglalatosságá – élete „sorsfordító” eseményeinek felidézése volt, különösen a „mi lett volna, ha?” kérdés fényében való újragondolása. Ártatlan játék volt ez, semmi más. Az asszony szerint pusztán felelőtlen ábrándozás, mely köztudomásúlag az élet megrontója. Mindenesetre Várdi szeretett játszani. A nagy játékosokhoz hasonlóan: komolyan. Mondhatni szenvedéllyel.

– Itt az újság! – vetette eléje az asztalra a friss napilapot az asszony, aki a közeli zöldségpiacról tért éppen haza. Várdi az asztalon heverő szemüvegtokja után nyúlt, s lassú mozdulatokkal illesztette orrára az okulárét. Na lás-suk, mit is ír a hogyishíjják – dörmogte maga elé, s szétnyitotta a lepedőnyi újságot. Miután átfutotta a sportrova-tot – mindig azzal kezdte, véletlenül

sem a politikával –, majd a kulturális híreket, lapozgatni kezdte, azt remélve, hátha talál valami érdekesebb olvasni-valót is. Ekkor figyelt fel a hirdetésre, amely így szólt: „Ha követed a köz-életi témákat, ha meg tudod külön-böztetni a hiteles forrást a kamutól, ha tényleg érted az összefüggéseket, ha van önálló véleményed... Ha ki-váló a kommunikációs készséged, a magyar nyelvhelyesség az erős oldalad, a hírszerkesztés és az interjúkészítés a kisujjadban van, egyszerűen fekete öves tollforgató vagy... Akkor ragadd meg az alkalmat és küldd el nekünk önélet-rajzodat. Motivációs levél helyett oszd meg velünk kedvenc írásodat, műfaji korlátok nincsenek.”

A fekete öves jelzőn akadt fenn, ilyen összefüggésben még nem találkozott vele. Még jó, hogy nem fekete öves szókaratést kerestek – jegyezte meg halkán, csak úgy magának, s lassan összehajtogatta az újságot.

Harmadfél évtizedet töltött el a saj-tóban, a rendszerváltás utáni években hirtelen megnőtt a médiafogyasztási kedv, a lakosság tájékozódási igénye, a gombamód szaporodó új orgánusok valósággal felszippanítottak mindenkit, akibe az elengedhetetlen kíváncsiság mellé legalább minimális íráskészség társult. Így került maga is a laphoz annak idején, bár korábban, azaz a rend-szerváltás előtt soha nem gondolt arra, hogy esetleg újságíróként keresse meg a mindennapit. Hiába, Isten útjai kifür-

készhetetlenek – jegyezte meg, ha nagy ritkán élete eme fordulatáról kérdezték.

Az tény, hogy nem a szokásos úton – bölcsészari, netán jogi, esetleg közgazdasági előképzettséggel feltar-solyozva – került a pályára. Nem, ő egyenesen a nyomdából lépett az újdondászok sorába. Első cikkei megjelenésekor még a tördelőteremben dolgozott, ahova – mivel korábban viz-szautasította a szomszédos, magyarok által csak alig lakott megyeszékhelyre szóló kihelyezését – csak a rendszer-váltás után kerülhetett be. Emlékszik, milyen izgalommal vette kezébe a friss gépiratköteget, s kereste benne a saját anyagát. Egy idő után, amikor meggyőződött afelől, hogy – főleg a Neptun-gate néven elhíresült politikai botrány kapcsán kifejtett véleménye miatt – esélye sincs, hogy felvegyék a helyi napilaphoz, publikálni kezdett más orgánumban is.

Lassan evidenciává vált, hogy nem-csak olyant tud, mint mások, hanem annál különbet is. A szavakat elfogad-hatóan rakta egymás mellé, olvasgatott is annyit, hogy valamelyest eligazodjék a világ dolgaiban, igazságérzete pedig akkora volt, hogy nehezen tudta – igaz, nem is igen akarta – visszatartani ma-gát attól, hogy belepofázzon a nagyok, különösen a politikusok dolgaiba. – Igen, akkor még úgy hittem, egy nemzeti kisebbség képviselőjét ellá-tó politikus különb, mint a többségi, akit csak a hatalom meg az azzal járó egyéb természetű előnyök érdeklik – magyarázta már tapasztalt firkásként kiábrándultságának okát.

Ezért aztán megpróbált a politiku-sok körme alá nézni. Éberén figyelte s keményen bírálta azokat, akik alig melegedhettek meg a bársonyszékben,

máris hajlamosak elfelejteni, honnan indultak. Mi több: lenézik, semmibe veszik, megalázzák a választóikat. Egy ilyen pökhendi törvényhozóval gyúlt meg aztán a baja. Egy választási kam-pányban általa „kiosztott” alak bosz-szúja érte utol: a tulajdonosra kifejtett nyomásra kirúgták a laptól.

Várdi a könnyű vacsorát követően, amelyet – miután az asszony elpakolt az asztalról – néhány falat szalonná-val nyomtatott el, ismételten kinyitot-ta a napilapot, s halkán újra elolvasta az álláshirdetés szövegét: „Ha kiváló a kommunikációs készséged, a ma-gyar nyelvhelyesség az erős oldalad, a hírszerkesztés és az interjúkészítés a kisujjadban van, egyszóval fekete öves tollforgató vagy...” – Hát igen, az kellene nektek, fekete öves tollforgató – dörmögte maga elé, s ingerülten a sarokban álló polcra dobta az újságot.

Majd’ szétvetette a düh, reszkető kézzel kinyitott egy doboz sört, s a tévé előtti fotelbe telepedett. Képtelen volt figyelni a híradóra, kivételesen a sporthírek sem kötötték le.

A régi időkre emlékezett. Kezdetben kevesebbet és jóval nehezebben írt. Az anyaggyűjtést is körülményesebben végezte, volt eset, hogy riporterként kétszer is visszatért egy-egy helyszínre. Valósággal rettegett attól, hogy valami bakit követ el – tévesen ír le egy dátu-mot, egy számadatot, esetleg nevet –, s nevetségessé, gúny tárgyává válik. Tény, hogy nagyon és hosszú ideig tud-ta szégyellni magát egy-egy elkövetett baki miatt. – Vessétek agyatokba, verba volant, scripta manent – figyelmeztet-te fiatal, pályakezdő kollegáit, ha úgy adódott. – Beszélni mindenki tud, ol-vasni már kevesebben, de írni... , na, az a kunszt – hajtogatta. Nem kizárólag

ezért tartotta többre az írott sajtót mindenféle audiovizuális médiánál.

Amikor már rutinosabban mozgott a pályán, egy-egy kiszállás alkalmával igyekezett több legyet ütni egy csapásra, azaz több későbbi cikkhez szükséges információt, nyersanyagot összegyűjteni. Jólesett a pozitív olvasói visszajelzés, de nem elsősorban ez motiválta, hajtotta munkájában. – A valóság nem fehér és fekete, hanem sokszínű, árnyalatokban tobzódó, az élet alapvető kérdéseire adandó válaszunk azonban csak kétféle lehet: igen vagy nem – magyarázta. Azt pedig az igazi újságírónak feltétel nélkül ki kell mondania, vállalva a tévedés kockázatát is. – Tévedni szabad, nem őszintének lenni nem szabad – foglalta össze.

Újságírói pályája során mindig olyan lapoknál dolgozott, amelyek kritikusan viszonyultak a hatalomhoz, beleértve az erdélyi magyar politikai és érdekvédelmi szervezetet, annak vidéki kiskirályait. Vallotta: kezdjük saját portánk előtt a sepergetést, csak azután mutogassunk a szomszédra. Ezt nem díjazták a hatalmaskodó percmemberkék, akik nem válogattak eszközeikben, ha szükségét érezték a megtorlásnak. Dóltömre Tökmag Jankók lesnek – idézte mindig a költőt, amikor éppen ő került sorra. Állta a pofonokat derekasan, mint aki tudja: nem az a legény, aki adja, hanem aki állja.

Az újdondász olyan ember, aki semmihez sem ért, de képes elhitetni, hogy mégis – mondta mindig, amikor újságírósa szóba került. Botcsinálta hírlapírónak tartotta magát, tudta: ha nincs az 1989-es rendszerváltás utáni időszak médiabummja, a hirtelen támadt újságíróhiány, talán soha nem kerül a sajtóba. Tudatában volt annak,

hogy normális körülmények között sem felkészültsége, sem kapcsolatai alapján nem lehetett volna esélye erre.

Arra, hogy mégiscsak hiányzik az a biztos fundámentum, amit a rendszeres tanulás, a komoly műveltség biztosíthatott volna, csak később, újságíróként döbbsent rá. Olvasott továbbra is válogatás nélkül mindent, amit a véletlen a kezébe sodort. Tudatában volt félműveltségének, s próbálta kerülni az ebből adódó esetleges kényelmetlen helyzeteket. Nem baj, ha az ember korlátolt, csak ismerje a korlátait – vigasztalta magát. Újságíróként leginkább a gerincességére volt büszke, ami által barátot és ellenséget egyaránt szerzett. Ha igaz az Osvát Ernő-i állítás, miszerint tehetséges az, aki többet tud, mint amennyit tanult, akkor az állítás rá hatványozottan érvényesnek bizonyult. – Nincs mit tennem, beismerem: tehetséges vagyok – jegyezte meg kollégái előtt egy alkalommal, s hangjából jól kiérezhető volt az önirónia.

Utolsó munkahelye egy politikai ambícióktól fűtött helyi vállalkozó érdekeltségi körébe tartozó hírportál volt, amelynek elindításában, felfuttatásában oroszánrészt vállalt. Egy ideig a tulaj nem szólt bele a szakmai munkába, de amint közeledtek a – helyi és országos – választások, egyre türelmetlenebbé vált, teljesen kiszolgáltatta a portált az általa preferált politikai érdekcsoportnak. – Kampánykor így szok ez lenni – próbálták túltenni magukat a kellemetlenségen a szerkesztőségben. Aztán nem sokkal a választások után, amelyeken az általuk támogatott érdekcsoport alul maradt, a tulaj azonnali irányváltást rendelt el: a korábbi ellenség lett a barát.

Sok mindenhez hozzászólt gyom-

ra ezt már nem tudta bevenni, mire kilépett. Legalább magam döntöttem, s nem más rúgott ki – magyarázta lévését feleségének.

Várdi nehezen találta fel magát az új életében, a pálya szélére számúzva, minduntalan azon volt, hogy beavatkozzék – értsd: belepofázzék – a dolgok menetébe, annak ellenére, hogy tudta, ezúttal nem osztottak neki lapot. A legmegdöbbenőbb az volt, amikor megtapasztalta, hogy egyedül maradt. Mindazok, akik korábban adtak a véleményére, esetleg tartottak tőle, most hirtelen levegőnek nézték. Amint körön kívülre került, azonnal nem létezőnek tekintették. Néha még megpróbálkozott egy-egy véleményanyagot itt-ott elhelyezni, de sikertelenül: vagy indoklás nélkül figyelmen kívül hagyták, vagy szőrmentén jelezték, véleménye nem illik a lap által követett kurzusba.

Most pedig itt van ez az álláshirdetés, ami napok óta nem hagyja nyugton. Sehogy sem tudta eldönteni, mit szeretne igazán, újra lehetőséget kapni, bekerülni a sajtó világába, vagy inkább odapörkölni ezek orra alá. – Még hogy fekete öves – méltatlankodott félhangosan. Aztán a számítógépe elé ült, s pötyögni kezdte:

A ROMMAGYAR MÉDIAMUNKÁSRÓL

Az erdélyi magyar újságíróról akartam írni, de az olyan sikeresen álcázta magát, hogy azt kell hinnem, ilyen állapot gyakorlatilag nincs is. Na jó, megengedem, néhány szabályt erősítő kivételtől eltekintve.

Mi, illetve ki a rommagyar médiamunkás? A rommagyar médiamunkás a médiában dolgozik, és feladata sze-

rint híreket gyárt ipari mennyiségben. Minden meggyőződés, elkötelezettség nélkül. Egyetlen célt követ: ne haragítson magára senkit, főleg a politikusokat ne, közülük is a hatalmon lévőköt tiszteli a leginkább. Pontosítok: nem tiszteli, féli. Ebből következően igyekszik jóban lenni velük, vagy azt a látzatot kelteni, hogy jóban van velük.

Miért akar jóban lenni a rommagyar médiamunkás a politikusokkal? Mert úgy véli, abból nem lehet baj, ha szükség esetén van egy befolyásos támasza, ezért igyekszik haverkodni a politikusokkal, eljátszani, hogy bizalmas a viszony közöttük. Szinte törvényszerű, hogy egy idő után mind a rommagyar médiamunkás, mind a politikus azt hiszi, valamiféle cinkosság alakult ki közöttük, hogy egyazon érem két oldala ők.

Korábban azt írtam, a rommagyar médiamunkástól idegen az elkötelezettség. Nem úgy a lekötelezettség. Nem is csoda, hisz gyakorlatilag nincs is széles Erdélyben egyetlen médiaorgánium, amelyet fogyasztói tartának fenn. Ebből következően reklámra, alapítványi támogatásra mindeniknek szüksége van, mint egy pohár vízre. Nélkülük lehúzhatnák a rolót.

És ki dönt arról, kinek jár zsiros állami reklámmegrendelés, ki befolyásolja a megfelelő irányba az alapítványi támogatásokat? A válasz egyértelmű: a politikusok. Amelyik médiaorgániumnak már volt része hasonló „jóindulatból”, az azért bánik kesztyűs kézzel a „hatalommal”, amelyik egyelőre csak reménykedik a „jóindulatban”, az azért. Ezért van, hogy a romániai magyar nyelvű médiát olvasva, látva, hallgatva az a hamis képzet támadhat a „fogyasztónak”, hogy e tájon nincsenek

pitiáner, szószegő, kollaboráns, korrupt politikusok, hogy csupa lángelelkű lovag „harcol” közössége érdekeiért. Mindez elsősorban a rommagyar médiamunkásoknak köszönhető, akik a „ne bántsuk, hisz a mi kutyanék kölyke” elv szerint eljárva hallgatnak választottjaink gazemberségeiről.

A politikusok meg is hálálják az arra érdemeseknek mindazt, amit rommagyar médiamunkásként tettek. Mivel hálálják meg? Van, akit zsíros színekúrához juttattak a diplomáciában, van, akit politikai pályára léptettek, másokat különböző jól fizető állásba segítettek, többnyire az állami és közigazgatásban. A rommagyar médiamunkások zöme továbbra is óvatosan kerüli a kényesebb témákat, továbbra is „kiszolgál”. Teszi ezt többnyire gyalázatos bérért. Igaz, közben reménykedhet, hogy egyszer majd neki is meghálálják.

Összefoglalva: a rommagyar médiamunkás tehát nem „Szentlélek lovagja, becsületes újságíró”, hanem zsoldos, nem szolgál, hanem kiszolgál. Amikor egészséges erkölcsi érzékről hall, akkor szakmaiságról hablatyol. Mintha az helyettesítené az emberi tartást, az egyenes gerincet, a nemzeti elkötelezettséget.

Hát ilyen a rommagyar médiamunkás.

Amint elkészült a pamflettel, hátradőlt székében, s lehunyta szemét. Valami régen tapasztalt elégedettséget érzett. Aztán újra és újra elolvasta, majd egy utóirattal egészítette ki, amelyben egyértelműsítette: a rommagyar még véletlenül sem romániai magyart jelent, hanem szellemi, lelki, erkölcsi tartásában romos magyart, amint azt a kifejezés kitalálója, egykori főszerkesztője megfogalmazta.

Az aláíráson még gondolkodott egy sort, de aztán odakopogta a nevét, s melléje a jelzőt: a fekete öves.

Várdi nem küldte el azonnal a jelentkezését. Az éjszaka folyamán többször átolvasta, csiszolgatta a pamfletet, már hajnal felé járt az idő, amikor végre ágyba bújt. Pihenni azonban képtelen volt, álmában is azon töprengett, elküldje-e vagy ne a „pályaművet”. Tudatában volt annak, hogy sokak érzékenységét, hiúságát sértheti, amiért bizonyára pokolba kívánják majd, de végül úgy döntött, nem lesz senkire tekintettel: akinek nem inge, ne vegye magára.

